

Pro tematické hudební číslo Zrnění jsme vybrali k rozhovoru hned dvě osoby, každou z nich svým způsobem z opačného konce spektra: Štěpán Rak je světově proslulý kytarový virtuoz, známý mimo jiné svým více než jen amatérským zájmem o duchovní vědy a astrologii, Radek Zítka naopak holduje přírodním a přirozeným zvukům a hudebním nástrojům, bubnům zejména, a k přetechnizované, dokonale vyladěné hudbě, jakou umožňují současné nástroje, má odstup. Oběma jsme položili několik stejných a několik speciálních otázek, zejména o vztahu hudby a duchovních sfér.

MOHL JSEM BÝT ČLEMEM OLYMPIKU

Rozhovor se Štěpánem Rakem

Jak vnímáte vztah hudby a duchovna?

Hudba je přece plně duchovní záležitost. Když nemá duchovní obsah ani sdělení, není to hudba v pravém slova smyslu, tedy lék na duši, jak to již v praxi předváděl biblický král David. Proto jsem mu také věnoval skladbu *Píseň pro Davida*, na níž si nejlépe ověřuji pravdivost těchto slov.

Jaká hudba na člověka může působit „duchovně“?

Každá hudba může a má působit na lidskou duši. Dávný východní filosof kdysi napsal, že hudba je lepší než slova, protože je přesnější než slova. Nepotřebuje dlouhých výkladů ani kostrbatých překladů do cizích řečí. Hovoří přímo k duši. A já dodávám: Jsou jistě i případy, kdy tomu tak

není, ale pak nemluvme o hudbě, nýbrž o shluku zvuků různé výše a kvality mnohdy pochybné. Fast food je přece také strava...

Vnímáte tyto věci intuitivně, nebo na to téma i studujete práce věnující se půso-

bení hudby na člověka? Doporučil byste nějakou k přečtení?

Určitě Karla Čapka a jeho *Život a dílo skladatele Foltýna*. Je tam zodpovězeno mnohé z otázek právě Vámi položených. Určitě velmi dobrá kniha jsou i *Tajné dějiny hudby* od Vlasty Marka.

O čem vypovídá skutečnost, že se naše civilizace vyjadřuje v sedmitónových stupnicích nebo v pentatonice? Jak to zpětně působí na psychiku lidí?

Je to stejné jako s krajinou. Proč jsou Holanďané úplně jiní nežli Tibeťané? Španělé než Finové? Češi než Sršané? Je to dáno jak podnebím, tak především rázem krajiny. Totéž platí o stupnicích a módech. Naše česká dechovka a indická sedmitónová rága v podání fantastického hráče na sitár? Stačí to jako příklad?

Proč je pro nás tak těžké vnímat některé exotické druhy hudby? A co je na tzv. etnohudbě naopak atraktivní?

Právě její exotičnost.

Považujete, tak jako mnozí, rytmus za stěžejní vlastnost hudby pro člověka?

Rytmus je do jisté míry zhmotněný fenomén času, bez něhož není ani života. Natož pak hudby. Hudba je umění v čase. Žijeme svůj život v přesné konjunkci s právě poslouchanou či prožívanou hudbou. Proto si zamilované skladby pouštíme znovu a znovu. Připomínají nám autentický prožitek blaha a krásna. Proto bychom si měli prožít, díky hudbě a její síle v čase, pozorně vybírat...

Souhlasíte s názorem, že hudební sluch je v podstatě základní vlastností člověka, kterou mají mít všichni (tak jako např. všichni slyší), a že nemít hudební sluch je svým způsobem nemoc (jako když je někdo hluchý)?

Hudební sluch se neztrácí ani ztrátou sluchu. Stačí jen příklad Smetany a Beethovenova. Hudební sluch je jen jiný název pro vnímání krásna. A to má snad každý...

Dá se hudební sluch nacvičit?

Nacvičit se dá mnohé, ale citové vnímání...?

Koncertujete raději najedený, nebo nalačno?

Říká se, že hladový pes lépe honí a hladový herec lépe hraje. Těžko říct. Určitě nerad hraju přejedený.

Myslíte, že je důležitá hudba pro dítě v prenatalní fázi života?

Právě v té době je nejdůležitější. Dbejme však ve zvýšené míře na její kvalitu.

K jaké hudbě nejlépe vést děti?

Děti se k hudbě přivedou samy. Stačí jim ji darovat právě ve zmíněném prenatalním stavu. Najdou si ji pak samy ve své touze po krásnu.

Platí ještě „co Čech, to muzikant“, nebo už se to kamsi podělo?

Dnes se spíše rýmuje „co Čech, to kverulant“, ale to je spíše pokus o špatný vtíp. Máme hudbu hluboko ve svých kořenech a duchovní paměti. Máme hudbu ve svém nitru a utíkáme se k ní ve chvílích smutných i skvělých. Jen to není přes ty mobily a tablety tak slyšet...

Cítíte vzhledem ke svému původu vztah k východní hudbě či obřadnosti, nebo to ve vás výchova v Čechách umlčela? Jinak řečeno: znějí vám příjemně, důvěrně či povznášejícíně ruské, ukrajinské apod. písně?

Když jsme s Alfredem Strejčkem loni podnikli benefiční turné po Podkarpatské Rusi – kraji mých předků, pochopil jsem sílu této hudby naplno.

Je tedy člověk do určitého hudebního stylu takřikajíc zrozen?

Někdo je zrozen pro prezidenta, jiný pro provaz, říkávala babička. Měla jistě svou pravdu. Nevím, jestli s hudebními žánry platí totéž. Já na příklad začínal s beatovou hudbou a nechybělo mnoho, abych byl dnes členem slavného Olympiku.

Pátral jste někdy po tom, jaká byla hudba starých Slovanů?

Pátrám po tom především ve své duchovní paměti... Věříte přece také, že tu nejsme jen jedenkrát?

Štěpán Rak (1945) koncertuje doma i v zahraničí, nejbližší koncert v ČR bude koncem října v Brně. Natočil řadu CD, některé inspirované muzikou z různých koutů světa, jiné spíše meditativní. Je majitelem unikátní mramorové kytary. Více viz na www.stepanrak.cz.

Děkujeme za rozhovor.

I já děkuji.